

KONKURENTNOST GOSPODARSTVA REPUBLIKE HRVATSKE

mr.sig. Dragutin Vurnek, Libertas međunarodno sveučilište
Trg J.F. Kennedyja 6b, Zagreb, Hrvatska
E-mail: dvurnek17@gmail.com

dr.sc. Zlatko Hodak, Libertas međunarodno sveučilište
Trg J.F. Kennedyja 6b, Zagreb, Hrvatska
E-mail: zlatko.hodak@nn.hr

Andrea Bengez, mag.rel.int. et dipl., Libertas međunarodno sveučilište
Trg J.F. Kennedyja 6b, Zagreb, Hrvatska
E-mail: abengez77@gmail.com

SAŽETAK

Uspješnost gospodarstva izražava se razinom konkurentnosti, koja je jedna od najvažnijih faktora njene dinamičke efikasnosti, gospodarskog rasta i razvoja. Konkurentnost je koncept koji svatko želi povećati. Zato svaka država unapređuje konkurentnost svoje ekonomije. U ovom radu se kroz osnovne odrednice konkurentnosti i pretpostavke za postizanje prihvatljive razine prikazuje stanje gospodarske konkurentnosti u Republici Hrvatskoj. Prikazana je usporedba najkonkurentnijih država u svijetu kao i usporedba Republike Hrvatske sa zemljama u okruženju. U radu su navedene i mjere koje bi Republika Hrvatska trebala poduzeti kako bi povećavala svoj indeks konkurentnosti. Cilj rada je prikazati konkurentnost Republike Hrvatske na globalnoj razini, u usporedbi s referentnim državama i državama u okruženju. Ključna svrha rada je ukazati na potrebu uspostavljanja kvalitetnog i efikasnog institucionalnog okruženja kojim bi se oblikovao poticajan ambijent za uspješno odvijanje ekonomskih aktivnosti radi unapređenja konkurentnosti Republike Hrvatske, kako bi za ekonomski rast i održivi razvoj bili stvoreni dugoročno stabilni i održivi uvjeti.

Ključne riječi: konkurentnost; gospodarstvo; Republika Hrvatska; razvoj; resursi

1. UVOD

Konkurentnost je mjera uspješnosti razvojnih procesa oslonjenih na tržište koje određuje vrijednost dobara i usluga i ekonomsku opravdanost korištenja ljudskih i materijalnih resursa i ulaganja sredstava. Konkurentnost nacionalnog gospodarstva je sposobnost da se u uvjetima slobodnog tržišta proizvedu dobra i usluge koje će odgovarati međunarodnim zahtjevima te istodobno povećavati stvarni dohodak građana (Perkov, 2017). Koncept konkurentnosti tokom posljednjeg desetljeća bilježi rastući značaj u globaliziranom svijetu. Nedavna globalna kriza dodatno je potencirala značaj konkurentnosti i utjecaj povoljnog poslovnog okruženja na nju, kao preduvjet da nacionalno gospodarstvo lakše apsorbira ekonomske krize i ostvari povoljne performanse.

Konkurentnost se može promatrati s aspekta poduzeća, gospodarske grane ili s nacionalnog aspekta. Postoji čitav niz definicija konkurentnosti, a ona danas predstavlja popularnu tematiku među gospodarstvenicima, političarima, znanstvenicima pa i šire. Boljom konkurentskom pozicijom države postižu rast i podižu životni standard. Utjecaj države na poduzeća nije zanemariv jer upravo država pruža prednost poduzećima i to u vidu visokih razina štednji uz nisku kamatnu stopu za investiranje, prava vlasništva i prava upravljanja dobrima. Također, za poduzeća je važna i tehnološki motivirana i predana visokoobrazovana radna snaga, čije obrazovanje je omogućio dobro razvijeni sustav obrazovanja pojedine države. Važna je i niska stopa inflacije, brzorastuće domaće tržište i povoljna investicijska klima.

Razloge slabe konkurentnosti Republike Hrvatske možemo tražiti u prezaduženosti, nepovoljnoj deviznoj bilanci, nekonkurentnom gospodarstvu i preskupom javnom sektoru. Dug Republike Hrvatske viši je od 50 milijardi eura, proračunski deficit je oko 7%, a javni dug oko 85% BDP-a (Perkov, 2017). Iz navedenog se može zaključiti da su neminovne promjene. Republici Hrvatskoj glavna konkurentna snaga trebala bi biti njezina prirodna i društvena heterogena resursna osnova. Turizam, gospodarstvo, društveni razvoj, jedinstven i dobro očuvan okoliš, visok stupanj bioraznolikosti, ogromne zalihe svježe vode i, ne manje bitno, stručna radna snaga i stanovništvo Hrvatske ključne su komparativne prednosti.

Za izradu rada te objedinjavanje podataka i informacija dobivenih istraživanjem u odgovarajućim kombinacijama korištene su slijedeće znanstvene metode: metoda analize i sinteze, metoda indukcije, dedukcije, kompilacije, deskriptivna metoda, metoda specijalizacije i komparacije te metoda generalizacije i promatranja.

2. DEFINIRANJE POJMA KONKURENTNOSTI

U svjetskoj ekonomiji koja je sve više otvorena i integrirana, konkurentnost zauzima najvažnije mjesto. Stoga je pojmovno određenje pojma konkurentnosti vrlo kompleksan problem. Različiti oblici konkurencije i konkurentnosti (prirodna i ekonomska konkurencija, cjenovna i ne cjenovna ekonomska konkurencija, konkurentnost na mikro i makro razini, nacionalna i međunarodna konkurentnost, konkurentnost zasnovana na komparativnim i konkurentskim prednostima, i druge

kategorizacije) različito se definiraju i imaju različito specifično značenje u pojedinim gospodarstvima (Leko-Šimić, 1999, 77).

Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) definira međunarodnu konkurentnost kao mjeru prednosti ili nedostatka zemlje s aspekta plasmana svojih proizvoda na međunarodnom tržištu, dok Svjetski ekonomski forum definira kao sposobnost zemlje da ostvari održive stope rasta BDP-a per capita. Scott i Lodge je definiraju kao sposobnost zemlje da stvori, proizvede i plasira proizvode u međunarodnoj trgovini, ostvarujući pritom rastuće prihode od svojih resursa (Scott, Lodge, 1985, 3), dok je Haque definira kao sposobnost zemlje da proizvede dobra i usluge koji mogu proći test na međunarodnom tržištu, kao i da simultano održavaju i povećavaju realne prihode i dobrobit građana (Haque, 1995, 1). Vanjski i unutrašnji faktori koji utječu na dugoročnu konkurentnost gospodarstva jesu ljudski i prirodni resursi, infrastruktura, menadžment, kapital, intervencije vlade i tehnološka sposobnost kompanija. Efikasnost ovih resursa dovodi do povećanja produktivnosti, međunarodne trgovine i inovacije. Konkurentnost na nacionalnoj razini koja obuhvaća produktivnost, rast i kvalitetu života razlikujemo od konkurentnosti poduzeća koja se smatra tržišnim uspjehom poduzeća.

Michael Porter, harvardski sveučilišni profesor proveo je istraživanje kako bi ispitao sheme i determinante koje utječu na uspjeh u razvoju konkurentnosti u deset zemalja. Konkurentsku prednost određuje nekoliko faktora:

Faktor uvjeta proizvodnje – ljudski resursi – raspoloživa radna snaga u svojoj kvantiteti i kvaliteti; fizički resursi – raspoloživost obradivih zemljišta i prometnica, rudnim bogatstvom, resursi znanja – najvažniji ulazni resurs. U uvjetima globalizacije upravljati znanjem znači upravljati neizvjesnošću i rizikom.

Priroda i uvjeti potražnje – domaća potražnja je reprezentativna u kreiranju inozemne potražnje.

Srodne i prateće industrijske grane - djelatnost u kojima poduzeće izgrađuje međunarodnu konkurentsku prednost.

Strategija, struktura i rivalstvo poduzeća – uvjetima pod kojima se u zemlji određuje način stvaranja poduzeća, način organizacijskog oblikovanja poduzeća, kao i procesi upravljanja poduzećem.

Uloga vlade – odgovarajuća porezna politika, definiranje clustera i procesa inovativnosti predstavljaju pomoć poduzećima.

Šanse iz okruženja – trebaju biti poticajna mjera u kreiranju konkurentne prednosti (Andrijanić, Pavlović, 2012,30).

Izvrješća o konkurentnosti najjednostavniji je način mjerenja konkurentnosti i uspoređivanja promatrane zemlje s ostatkom svijeta jer predstavljaju koristan izvor usporednih informacija o globalnim prednostima i nedostacima pojedinih zemalja i to sukladno izmjerenim faktorima koji imaju utjecaj na konkurentnost gospodarstva. Mjerenje razine konkurentnosti upotrebom većeg broja indikatora omogućava realnije sagledavanje faktora koji određuje ekonomski uspjeh i unapređuje kvalitetu života. IMD (International Institute for Management Development) izradio je listu

od 314 kriterija konkurentnosti koji su uključeni u World Competitiveness Yearbook. Četiri grupe konkurentnosti jesu ekonomske performanse, efikasnost države, efikasnost poslovnog sektora i infrastruktura, a zemlje su rangirane na temelju bodova od 0 do 100.

Agencija za investicije i konkurentnost izdvađa tri vrlo važna izvješća pomoću kojih je moguće mjeriti konkurentnost zemlja svijeta, a to su:

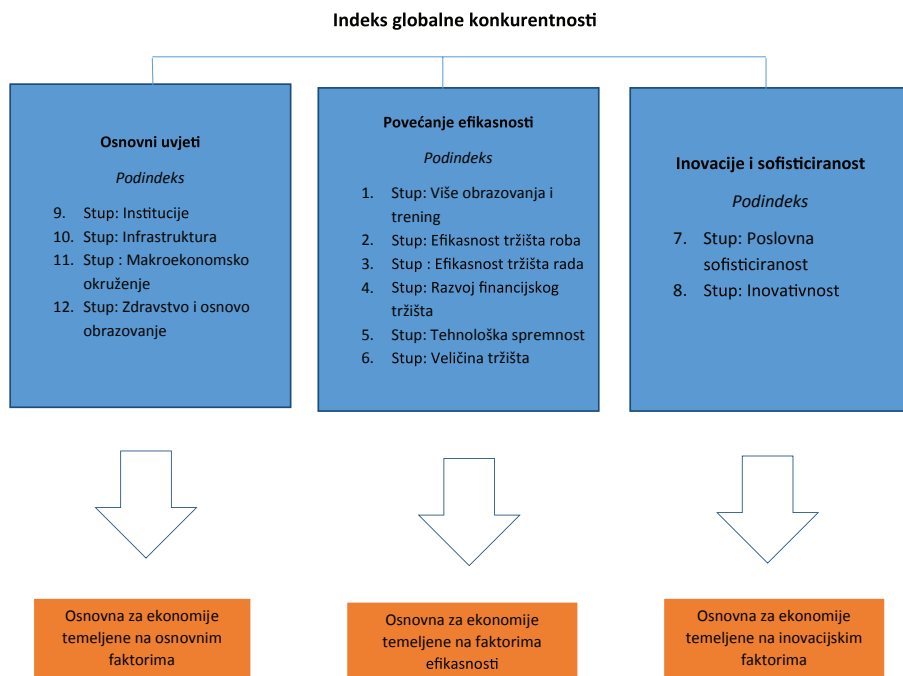
The Global Competitiveness Report – Izvještaj o globalnoj konkurentnosti Svjetskog ekonomskog foruma;

Doing Business – Izvještaj Svjetske banke;

The World Competitiveness Yearbook – Svjetski godišnjak konkurentnosti Međunarodne organizacije za razvoj menadžmenta iz Laussane.

Cilj ovih izvještaja i istraživanja je osim mjerenja konkurentnosti zemalja i praćenje njihovog napretka kao i davanje smjernica za unapređenje trenutne pozicije. Indeks globalne konkurentnosti kvantificira i određuje razinu konkurentnosti neke zemlje. Metodologija kalkulacije indeksa globalne konkurentnosti vidljiv na slici 1, temelji se na 12 faktora konkurentnosti koji uključuju institucije, infrastrukturu, makroekonomsko okruženje, zdravlje i osnovno obrazovanje, visoko obrazovanje i trening, efikasnost tržišta rada, efikasnost tržišta roba, tehnološku spremnost, financijsko tržište, veličinu tržišta, poslovnu sofisticiranost i inovativnost.

Slika 1. Indeks globalne konkurentnosti

Izvor: <http://www.aik-invest.hr/wp-content/uploads/2018/01/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf> (17.07.2018.)

3. KONKURENTNOST REPUBLIKE HRVATSKE I PRETPOSTAVKE ZA POSTIZANJE PRIHVATLJIVE RAZINE KONKURENTNOSTI

Prema Izvješću o globalnoj konkurentnosti 2017.-2018. Svjetskog gospodarskog foruma, najkonkurentnija zemalja globalno u 2017. godini je Švicarska (tablica 1). Slijede je SAD, Singapur, Nizozemska, Njemačka, Hong Kong, Švedska, Ujedinjeno Kraljevstvo, Japan i Finska. U razdoblju od 2013. do 2017. godine istih je deset najkonkurentnijih država, izuzevši to što mijenjaju poziciju na rang listi od godine do godine. Švicarska je jedina država od deset najkonkurentnijih koja je kroz petogodišnje razdoblje zadržala svoju poziciju i svih pet godina ostala najkonkurentnije gospodarstvo svijeta. (u Švicarskoj je 78,6% radno aktivnog stanovništva zaposleno (Perkov, 2017). Posebno su označene države članice Europske unije od kojih su najkonkurentnije Nizozemska i Njemačka.

Tablica 1. Najkonkurentnije zemlje svijeta (2013.-2016.)

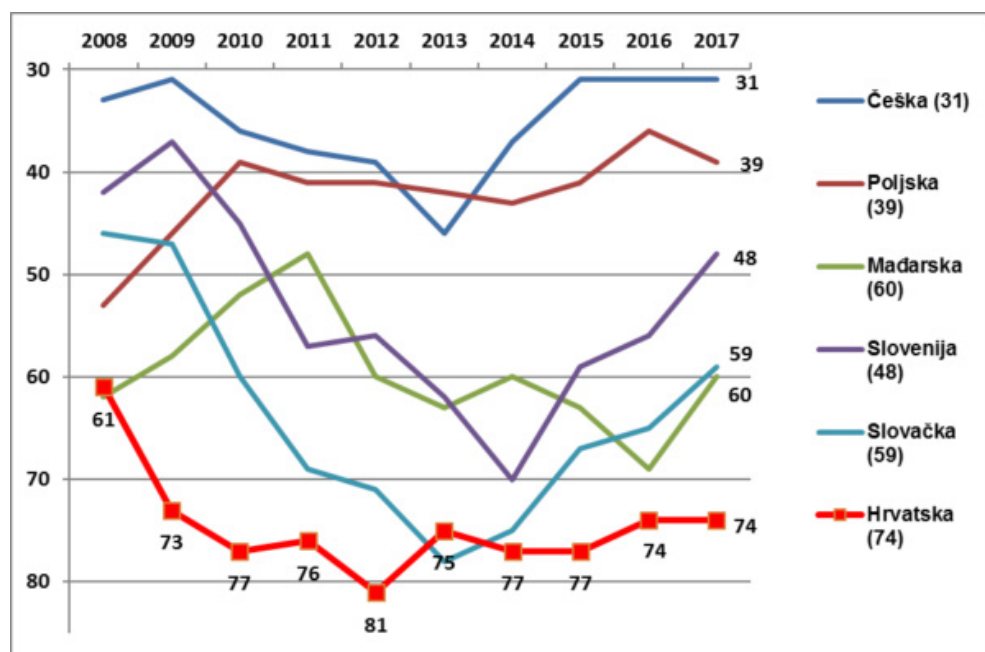
Zemlja	2017.	2016.	2015.	2014.	2013.
Švicarska	1.	1.	1.	1.	1.
SAD	2.	3.	2.	3.	5.
Singapur	3.	2.	3.	2.	2.
Nizozemska	4.	4.	5.	8.	8.
Njemačka	5.	5.	4.	5.	4.
Hong Kong	6.	9.	7.	7.	7.
Švedska	7.	6.	9.	10.	6.
UK	8.	7.	10.	9.	10.
Japan	9.	8.	6.	6.	9.
Finska	10.	10.	8.	4.	3.

Izvor: <http://konkurentnost.hr/novosti/konkurentnost-hrvatske-između-armenije-i-albanije/> (16.07.2018.)

Postoje velike razlike u konkurentnosti između zemalja Europske unije. Konkurentnost Republike Hrvatske može se okarakterizirati kao slaba, a ovisi o kvalitetnoj ekonomskoj politici koja mora biti orijentirana prema budućnosti. Antipoduzetničko raspoloženje znatno je veće nego u drugim socijalističkim državama jer su radnici i građani privatizaciju i pretvorbu doživjeli kao nepravdu i lopovluk (Perkov, 2017). Dobra vizija dala bi orijentaciju i smjernice za konstruktivne javne rasprave koje bi promijenile središte zanimanja koje je trenutno postavljeno u prošlosti. Prema Izvješću o globalnoj konkurentnosti 2017.-2018. Svjetskog gospodarskog foruma

Hrvatska se nalazi na 74 mjestu između 137 gospodarstava svijeta (grafikon 1). Hrvatska stagnira na globalnoj razini sa ocjenom 4,19. Najveći pad je kod razvoja institucija, visokog obrazovanja i treninga te efikasnost tržišta. Ovogodišnji rezultati pokazuju poboljšanje ocjene makroekonomskog okruženja (60.) gdje je uočen rast za 24 mjesta, zdravstva i osobnog obrazovanja (44.) gdje je rast za 22 mjesta, tehnološke spremnosti (43.) rast za 4 mjesta i veličina tržišta (77.) gdje je rast za 1 mjesto. Od prikazanih zemalja najkonkurentnije u 2017. godini bile su redom Češka (31. mjesto), Poljska (39. mjesto), Slovenija (48. mjesto), Slovačka (59. mjesto), Mađarska (60. mjesto) i Hrvatska (74. mjesto).

Grafikon 1. Hrvatska i referentne zemlje

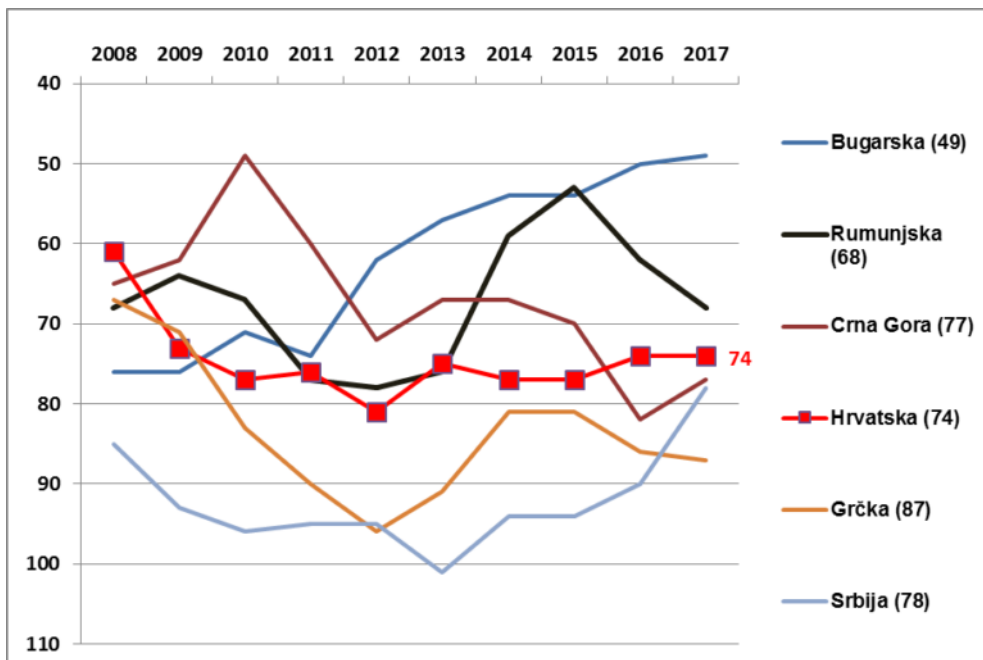

Izvor: <http://konkurentnost.hr/novosti/konkurentnost-hrvatske-između-armenije-i-albanije/> (16.07.2018.)

Između zemalja u okruženju Republika Hrvatska se nalazi na središnjoj poziciji (grafikon 2). Najlošije rangirana država jest Grčka (87), dok je najbolje rangirana Bugarska (49) koja je imala izuzetan skok od 2011. godine. Referente zemlje i zemlje u okruženju koje bilježe napredak jesu Slovenija, Slovačka, Bugarska, Srbija, Mađarska, Crna Gora i Albanija, dok Poljska, Rumunjska i Grčka bilježe pad. Republika Hrvatska bilježi pad od 2008. do 2017. godine zbog pogoršanja stupova makroekonomskog okruženja, slabog razvoja financijskog tržišta, infrastrukture, zdravstvenog i primarnog osiguranja te slabe poslovne sofisticiranosti. Visoka stopa siromaštva u Republici Hrvatskoj utječe na smanjenje konkurentnosti. Prema UNICEF-ovim kriterijima čak 32% Hrvata živi ispod praga siromaštva tj. s manje od 2.100,00 kn za samca ili manje

od 4.400,00 kuna za četveročlanu obitelj mjesečno (Perkov, 2017). Prema navedenim kriterijima Republika Hrvatska je među pet najsiromašnijih država u Europi.

Grafikon 2. Hrvatska i zemlje u okruženju

Izvor: <http://konkurentnost.hr/novosti/konkurentnost-hrvatske-između-armenije-i-albanije/> (16.07.2018.)

Perkov navodi osam razloga nekonkurentnosti Hrvatske, a to su:

1. Neefikasna javna uprava i neekonomično upravljanje državnom imovinom – svaki treći zaposlenik radi za državu, a državna poduzeća stvaraju čak 30% BDP-a.
2. Sporo i neučinkovito pravosuđe.
3. Loš porezni sustav (npr. na svakih 1000 eura plaće državi se daje oko 1500 eura davanja i poreza te postojanje previše poreznih stopa i čak 256 parafiskalnih nameta).
4. Korupcija na svim razinama društva.
5. Deficit vanjsko-trgovinske bilance i javni dug - javni dug dosegao 85% BDP-a (2015. godine iznosio 283 milijarde kuna), a proračunski deficit oko 6% BDP-a, svake sekunde javni dug raste 443 kune te po stanovniku iznosi 67.604,00 kuna, a po zaposlenom 187.727,00 kuna.

6. Obrazovni sustav i znanstveno-istraživački rad – svega 18% visokoobrazovanih u radno aktivnom stanovništvu, dok je prosjek EU 30%. Svaki stoti građanin Hrvatske je nepismen. Istraživanja i razvoj daje slabe rezultate jer se iz BDP-a izdvaja svega 0,7% dok u EU teže izdvajanju od 3%.
7. Tržište rada i konzervativno radno zakonodavstvo – Zakon o radu je rigidan s velikim brojem povlastica i visokim troškovima otpuštanja iz čega proizlazi manjak sposobne radne snage, fleksibilnosti i mobilnosti tržišta rada. U RH samo je 50% radnog stanovništva zaposleno što je poražavajuće. Uz negativan demografski trend već od 2020. godine bit će 0,65 radnika na jednog umirovljenika, dok je prosjek zaposlenosti u EU 2/3 radno sposobnog stanovništva.
8. Sustav zdravstvene zaštite, mirovinskog osiguranja i socijalnih prava – oko 30% BDP-a se izdvaja za mirovine, a 40% korisnika mirovine mlađe je od 65 godina. Na jednog umirovljenika ide 1,18 zaposlenih što je jedan od najnepovoljnijih uvjeta u svijetu (Perkov, 2017).

Svemu tome doprinosi i negativna demografija te je od početka 1991. do kraja 2014. u Hrvatskoj umrlo gotovo 200.000 ljudi više nego se rodilo (Gavranović, 2014). Prema stručnoj studiji do 2030. Hrvatska će imati manje od 4 milijuna žitelja, starijih od 65 godina bit će dvostruko više nego mlađih od 14, a broj starijih od 85 godina će se udvostručiti (Turčin, 2014).

Sve su to razlozi zbog kojih se Hrvatska nalazi na 74. mjestu po konkurentnosti. Uz Portugal i Bugarsku, Hrvatska se ubraja u zemlje koje su se najslabije prilagodile svjetskoj ekonomiji. Upravo zbog takvih razloga Europska unija kroz Europski fond za regionalni razvoj (ERDF) provodi politiku solidarnosti usmjerenu na politiku zapošljavanja i financiranja te na socijalnu politiku. Proračunska sredstva usmjeravaju se u najsiriromašnije dijelove Unije kako bi dostigle ostatak razvijenih država. Takav oblik politike naziva se kohezijska politika. Kako globalizacijski procesi diktiraju gospodarsko povezivanje i jačanje konkurentne sposobnosti, tako su nužne zahtjevne prilagodbe u regijama. Stvaranje jedinstvenog tržišta izazvalo je podjelu unutar same Europske unije. Prisutna je tendencija koncentracija razvoja u vrlo konkurentnim regijama uz zaostatak razvoja periferija. Problem se ne javlja isključivo kada se govori o gospodarskom zaostajanju određenih regija, već i u mogućem negativnom političkom scenariju. To bi značilo krizu postojanosti Europske unije i sukobljavanju s dugoročnim ciljevima. Upravo, u tu svrhu, postoji niz programa unutar same Unije, koji su kreirani kako bi sustavno pomagali razvoju određenih regija (Frajman-Jakšić i dr., 2007, 8,9). Unija za razvoj konkurentnosti koristi strukturne i kohezijske fondove. Dok su strukturni fondovi na raspolaganju svim državama članicama, kohezijski fondovi strukturirani su za pomoć slabije razvijenim zemljama poput Republike Hrvatske. Za razdoblje između 2014. i 2020. Kohezijski fond namijenjen je Hrvatskoj, Bugarskoj, Češkoj, Cipru, Estoniji, Grčkoj, Poljskoj, Slovačkoj, Mađarskoj te drugim slabo razvijenim zemljama čija je vrijednost bruto nacionalnog proizvoda po stanovniku manja od 90% prosjeka EU-a. Sredstva u iznosu od 2,7 milijarde eura koriste se za financiranje operativnih programa i to područja koja utječu na rast konkurentnosti kao što su inovacije i istraživanje, razvoj telekomunikacijske i informacijske tehnologije, razvoj malih i srednjih poduzeća, poticanje niskouglijčnog gospodarstva te razvoj obrazovanja.

Također, promatrajući izvještaje unazad nekoliko godina može se ukazati na kontinuirani pad inovativnosti i tehnološke spremnosti Republike Hrvatske. Iako postoji generalni napredak indeksa konkurentnosti koji su omogućili napredak u makroekonomskom stupu zbog smanjenja deficita i javnog duga te poboljšanje u stupu tržišta rada i tržišta roba sve je to nedostatno za konkuriranje u današnjem globalnom svijetu. Hrvatska zbog svoje slabe inovativnosti i tehnološke spremnosti zaostaje za drugim zemljama posebice onih koje su svoje snage usmjerile u visoku tehnologiju i područja kao što je genetika, umjetna inteligencija, Nano tehnologija te biotehnologija ostalih znanosti. Ulazak Hrvatske u Europsku uniju otvorilo je vrata novim mogućnostima koje dosad nije imala, što ju stavlja u prednost u odnosu na ostale manje razvijene države Europe. Posebice se to odnosi na sredstva koja omogućuje Europska unija putem projekata za razvoj, koje Hrvatska sve više koristi.

Važnost inovacije u stvaranju konkurentnog gospodarstva prepoznala je Hrvatska te je stvaranjem Programa hrvatskog inovacijskog tehnolojskog razvitka (HITRA) 2001. godine započela preobrazbu koja uspješno djeluje i danas. Usluge HITRA koristi 7 od 10 najvećih banaka, 8 od 10 najvećih osiguravajući kuća, 5 najvećih telekoma, više od 50 komunalnih poduzeća i gradova (HITRA, 2017). Čitav postupak unaprijeđen je 2005. godine kroz Hrvatski projekt tehnolojskog razvoja (STP) koji je financiran od Svjetske banke i državnog proračuna, a cilj mu je bio poboljšanje poslovne sredine za znanost i tehnologije. Godine 2013. počela je provedba Drugog projekta tehnolojskog razvoja (STP II) financiranog od Međunarodne banke za obnovu i razvoj, a za cilj je imao apsorpciju EU fondova u području istraživanja i razvoja.

Kao važne čimbenike poticanja znanja, inovacija i stvaranja konkurentnog gospodarstva vrijedi spomenuti neke institucije, fondove i zaklade kao što su Jedinstvo uz pomoć znanja, Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (HAMAG-BICRO), Hrvatska zaklada za znanost (HRZZ) te za Istru vrlo značajna Istarska razvojna agencija.

Uloga države je višestruka i vidljiva je u zemljama u kojima je jača znanstvena aktivnosti, gdje se istraživanju i razvoju pridaje visok značaj. Zbog grupiranja svih javnih, privatnih i znanstveno istraživačkih predstavnika u inovativnim sektorima s ciljem jačanja konkurentnosti hrvatskih tvrtki te hrvatske ekonomije i društva na inicijativu Vlade RH osnovani su klasteri konkurentnosti. Ti klasteri zamišljeni su kao neprofitne organizacije koje okupljaju najbolje gospodarstvenike u određenom sektoru, predstavnike regionalne i lokalne samouprave te znanstveno-istraživačke institucije s ciljem sinergije i zajedničke suradnje te jačanje konkurentnosti gospodarskog sektora. Osnovano je 13 klastera (Agencija za investicije i konkurentnost, 2017):

1. Hrvatski klaster konkurentnosti automobilskeg sektora;
2. Hrvatski klaster konkurentnosti drveno-prerađivačkog sektora;
3. Hrvatski klaster konkurentnosti prehrambeno-prerađivačkog sektora;
4. Hrvatski klaster konkurentnosti kreativnih i kulturnih industrija;

5. Hrvatski klaster konkurentnosti kemijske industrije;
6. Hrvatski klaster konkurentnosti zdravstvene industrije;
7. Hrvatski klaster konkurentnosti industrije tekstila, kože i obuće;
8. Hrvatski klaster konkurentnosti građevinske industrije;
9. Hrvatski klaster konkurentnosti ICT industrije;
10. Hrvatski klaster konkurentnosti obrambene industrije;
11. Hrvatski klaster konkurentnosti sektora elektro-energetskih i proizvodnih strojeva i tehnologija;
12. Hrvatski klaster konkurentnosti pomorske industrije;
13. Hrvatski klaster konkurentnosti personalizirane medicine.

Glavni izazovi konkurentnosti jesu financijska ranjivost koja predstavlja prijetnju konkurentnosti i sposobnost gospodarstva da financira inovacije i tehnologije, gospodarstva u nastajanju postaju sve bolja u inovacijama, ali moraju više napora uložiti u inovacije te fleksibilnost tržišta rada i zaštitu radnika. Prioriteti poticanja inovativnosti jesu razvoj inovacijskog sustava Republike Hrvatske i unaprjeđenje zakonodavnog i fiskalnog okvira za poticanje inovacija, jačanje inovacijskog potencijala gospodarstva, poticanje suradnje i protoka znanja između poslovnog, javnog i znanstveno-istraživačkog sektora te jačanje ljudskih potencijala za inovacije i omogućavanje stvaranja atraktivnog okruženja za „world class“ istraživače.

Slaba razina konkurentnosti Republike Hrvatske posljedica je i ekonomske krize te zastoja u strukturnim i institucionalnim reformama uzrokovanim makroekonomskom nestabilnošću zemlje, lošim kadrovskim rješenjima (politički menadžment), nedovoljnom izgrađenošću i neadekvatnom funkcioniranjem institucionalne infrastrukture, velikim brojem administrativnih zapreka za poslovanje poduzeća, kao i niskim stupnjem inovativnosti. Kako bi se unaprijedila konkurentnost potrebno je napraviti analizu postojećeg stanja uz određivanje dugoročnih ciljeva, utvrđivanje politike za ostvarivanje ciljeva, predviđanja prepreka i određivanje instrumenata za provedbu (Perkov, 2017). U skladu sa navedenim potrebno je:

- Osigurati makroekonomsku stabilnost i održiv ekonomski rast provođenjem strukturnih reformi, koje bi rezultirale većom baziranošću na rast proizvodnje i izvoza.
- Povećati konkurentnost i pozicioniranje Republike Hrvatske među vodeće destinacije za ulaganje.
- Unaprijediti poslovanje investicijskog okruženja ukidanjem administrativnih i drugih formalnih barijera, koje predstavljaju ozbiljnu smetnju za uspješno poslovanje privatnog sektora.
- Intenzivirati proces institucionalnih reformi uspostavljanjem novih i povećanjem efikasnosti rada postojećih institucija.

- Povećati učešće ekonomskog rasta baziranog na inovativnosti i znanju povećanjem ulaganja i poboljšanje uvjeta za istraživanje i razvoj u privatnom sektoru.
- Osigurati djelovanje javno-privatnog partnerstva.
- Dati prednost stručnom kadroviranju u odnosu na političko.

Za gospodarski razvoj Republike Hrvatske važno je privući i poticati greenfield investicije, kao i izravne strane investicija. Potrebno je također poticati i investicije domaćih tvrtki jer je potencijal postojećih tvrtki veći od potencijalnih investitora. Da bi se privukao veći broj investitora treba pojačati aktivnosti vezane uz privlačenje investicijskih projekata i ulagačkih destinacija, pružanje podrške investitorima, povećanje broja kvalificiranih posjeta ulagača lokacijama u RH te pojačati rad hrvatske Agencije za investicije i konkurentnost. Treba stvoriti podlogu za stvaranje konkurentnosti, vođenje baze razvojnog potencijala, provođenje ex-ante i ex-post analize po pitanju ključnih komponenti konkurentnosti i razvoja ključnih sektora, izrada strateških dokumenata namijenjenih jačanju konkurentnosti te podrška u radu klastera konkurentnosti.

Primjena javno-privatnog partnerstva (JPP) doprinijeti će ubrzanju razvoja javne infrastrukture i postizanje optimalnog odnosa između cijene i troška isporučene javne usluge, poticanju ponude projekata JPP-a primjenom visokih standarda pripreme i usklađenosti sa usvojenim strategijama, izgradnja stabilnog poticajnog okruženja, osiguranju kvalitetne i konkurentne ponude privatnih partnera, stalnom jačanju administrativnih kapaciteta, jačanju međunarodne suradnje u svrhu razmjene iskustava i primjene najbolje prakse, zakonodavnoj i institucionalnoj prilagodbi te informiranju i edukaciji u svrhu promocije i izvoza hrvatskih znanja i iskustava.

4. ZAKLJUČAK

Glavni strateški cilj svake države jest dugoročno održivi razvoj i dobrobit stanovništva što još više dolazi do izražaja globalizacijom međunarodnog poslovanja. Kako bi se ti strateški ciljevi ispunili potrebno je osigurati što veću konkurentnost te poticati inovacije i inovacijske procese. Kako bi se to ostvarilo treba povećati produktivnost. Znanje, inovacije i inovativnost postaju glavni resursi i pokretači ekonomskog razvoja, ali također i pokazatelji konkurentnosti.

Teza nobelovca Josepha Stigliza o „paradoksu prirodnog bogatstva“ govori da zemlje koje obiluju prirodnim bogatstvima uglavnom karakterizira kronična ekonomska zaostalost. To se može upotrijebiti i za Republiku Hrvatsku. Iako obiluje vodama, šumama, zemljištima, kulturnim dobrima i rudnim bogatstvima, njezinu ekonomiju obilježava kronična zaostalost. Hrvatska je mala država velikih mogućnosti. Taj neuspjeh hrvatske ekonomije te izostanak porasta BDP-a vezana je uz ne konkurentnost Hrvatske. Većina indikatora konkurentnosti pokazuje da se Hrvatska ne kreće u dobrom smjeru, iako na pojedinim područjima bilježi porast konkurentnosti.

Na promicanje konkurentnosti treba gledati kao na jedinstvenu priliku i cilj pun izazova. Potrebno je poduzeti niz strukturnih reformi. Strukturne reforme koje se provode već neko vrijeme rezultirale su pokazateljima korumpiranosti, razlikama u regionalnom razvoju zemlje, porastom nezaposlenosti i siromaštva općenito. Država koja ima takve probleme teško može biti konkurentna. Hrvatsko gospodarstvo također je ograničeno nedostatkom naprednih znanja, ali i smanjenom potrebom za takvim znanjima kod pojedinca i poduzeća.

Kako bi Hrvatska ostvarila dugoročnu stabilnost i zadovoljila potrebe građana s višom stopom zaposlenosti, rasta i standardom života, potrebno je postići veću suradnju svih društvenih grupa. Povoljna poslovna okolina i konkurentno sposobna poduzeća ključni su čimbenici za rast bruto domaćeg proizvoda, zaposlenosti i životnog standarda. Konkurentnost nacionalnog gospodarstva ključan je pokretač prosperiteta i porasta blagostanja, a prioritetna obaveza države je kreirati i razvijati kvalitetne i efikasne institucije, unaprijediti ambijente za poslovanje ekonomskih subjekata i poticati stalno učenje i inovacije kao ključne faktore konkurentnosti.

COMPETITIVENESS OF THE ECONOMY OF THE REPUBLIC OF CROATIA

Dragutin Vurnek, MSc, Libertas International University
Trg J.F. Kennedyja 6b, Zagreb, Croatia
E-mail: dvurnek17@gmail.com

Zlatko Hodak, PhD, Libertas International University
Trg J.F. Kennedyja 6b, Zagreb, Croatia
E-mail: zlatko.hodak@nn.hr

Andrea Bengez, MA, Libertas International University
Trg J.F. Kennedyja 6b, Zagreb, Croatia
E-mail: abengez77@ gmail.com

ABSTRACT

The success of an economy is expressed by the level of competitiveness, which is one of the most important factors of its dynamic efficiency, economic growth and development. Competitiveness is a concept we all want to achieve. That is why each country improves the competitiveness of its economy. This work presents the state of the economic competitiveness in the Republic of Croatia through the basic determinants of competitiveness and the assumptions for achieving the acceptable level of competitiveness. There is a comparison of the most competitive countries in the world, as well as the comparison of the Republic of Croatia with the surrounding countries. The paper also outlines the measures that the Republic of Croatia should take in order to increase its index of competitiveness. The aim of the work is to show the competitiveness of the Republic of Croatia at the global level, compared to the reference countries and the surrounding countries. The key purpose of this work is to point to the need to establish a quality and efficient institutional surroundings, which would create a stimulating environment for successful implementation of economic activities to improve the competitiveness of the Republic of Croatia in order to create long-term, stable and sustainable conditions for economic growth and sustainable development.

Keywords: competitiveness; economy; the Republic of Croatia; development; resources

LITERATURA

1. Afuah, A. (2003). *Innovation Management Strategies, Implementation and Profits*. Oxford: University Press.
2. Agencija za investicije i konkurentnost (2017). Klasteri konkurentnosti. Preuzeto s <http://www.aik-invest.hr/konkurentnost/klasteri-konkurentnosti/> (15.02.2018.)
3. Agencija za investiranje i konkurentnost (2017). Mjerenje konkurentnosti. Preuzeto s <http://www.aik-invest.hr/konkurentnost/mjerenje-konkurentnosti/> (18.04.2017.)
4. Andrijanić, I. i Pavlović, D. (2012). *Menadžment međunarodne trgovine*. Zagreb: Visoka poslovna škola Libertas.
5. Andrijanić, I. i Pavlović, D. (2016). *Međunarodno poslovanje*. Zagreb: Libertas-Plejada.
6. Bahtijarević Šiber, F. et al. (1992). *Utjecaj tehnologije na organizaciju*. Ekonomski pregled, 5(11-12), 63.-78.
7. Chesbrough, H. W. (2003). *Open innovation: the new imperative for creating and profiting from technology*. Boston (Mass.): Harvard Business School Press.
8. Christensen, C. M. (2003). *The Innovator's Dilemma: The Revolutionary Book that Will Change the Way You Do Business*. Stanford: Collins Business.
9. Državni zavod za intelektualno vlasništvo (2017). Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima. Preuzeto s http://www.dziv.hr/files/File/zastita/zakon_autorsko_HR.pdf (17.02.2018.)
10. Europski fondovi (2017). COSME. Preuzeto s <http://www.europskifondovi.hr/cosme> (17.02.2018.)
11. Haque, I. (1995). „Technology and Competitiveness“, Chapter 2 in Trade, Technology and International competitiveness, Washington DC: World Bank.
12. HITRA (2017). Klijenti. Preuzeto s <http://www.hpdoc.hr/klijenti> (17.02.2018.)
13. Hrvatska agencija za malo gospodarstvo, inovacije i investicije (2017.) Misija, vizija, ciljevi i vrijednosti. Preuzeto s <http://www.hamagbicro.hr/onama/misija-vizija-ciljevi-vrijednosti/> (17.02.2018.)
14. Leko-Šimić, M. (1999). Međunarodna konkurentnost hrvatskog gospodarstva u okruženju tranzicijskih zemalja srednje i istočne Europe. *International Competitiveness of the Croatian Economy in the Environment of Transition Countries of Central and Eastern Europe*, Market–Tržište, 11(10), 77. Preuzeto s https://www.efri.uniri.hr/sites/efri.hr/files/cr-collections/2/tehnoloska_pol_i_konkurentnost.pdf (17.02.2018.)

15. Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta (2013). Strategija poticanja inovacija Republike Hrvatske 2014.-2020. Preuzeto s <http://www.mingo.hr/page/donesena-strategija-poticanja-inovacija-republikehrvatske-2014-2020> (17.02.2018.)
16. Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2017). Obzor 2020. Preuzeto s <http://www.obzor2020.hr/obzor2020> (17.02.2018.)
17. Nacionalno vijeće za konkurentnost (2016). Izvještaj o globalnoj konkurentnosti 2015.-2016. Preuzeto s http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf (17.02.2018.)
18. Nacionalno vijeće za konkurentnost (2017). Izvještaj o globalnoj konkurentnosti 2016.-2017. Preuzeto s http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf (17.02.2018.)
19. Novotny, D. (2015). *Kako iskoristiti kapital ljudskog uma kao pokretača ekonomskog rasta u 21. stoljeću?* Munchen, Zagreb: T&MC Publications, T&MC Group.
20. Perkov, D. (2017). *Konkurentnost hrvatskog gospodarstva-problemi i rješenja*. Studija slučaja 15. u knjizi: Horvat, Đ., Perkov, D., Trojak, N. "Strategijsko upravljanje i konkurentnost u novoj ekonomiji". 2. i dop. izdanje. Zagreb: Effectus, (str. 338-349)
21. Perković, J. (2014). *Oblikovanje tehnološko inovacijskih strategija hrvatskih poduzeća - doktorski rad*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet.
22. Pirić, V. (2008). Utjecaj korporacijskih komunikacija na imidž i konkurentnost poduzeća. *Market tržište*, 20(2), 149-162.
23. Prahalad, C. K. (2009). *The fortune at the bottom of the pyramid, Eradicating poverty through profits*. London: Pearson FT Press.
24. Prester J. (2010). *Menadžment inovacija*. Zagreb: Sinergija.
25. Schwab, K. (ed.). (2013). *The Global Competitiveness Report 2013-2014*. Geneva: World Economic Forum.
26. Scott, B. R. i Lodge, G. C. (1985). *US Competitiveness in the World Economy*. Boston: Harvard Business School Press.
27. Sikavica, P. i Novak, M. (1999). *Poslovna organizacija*. Zagreb: Informator.
28. Srića, V. (1992). *Principi modernog menadžmenta*. Zagreb: Zagrebačka poslovna škola.
29. Srića, V. (2017). *Sve tajne kreativnosti; kako upravljati inovacija i postići uspjeh*. Zagreb: Algoritam.
30. Vietor, R. H. K. (2010). *Kako se zemlje natječu*. Zagreb: Mate d.o.o.